

Den maskulina kroppens dilemma

– pornografi och fallosbesvär

AF ANJA HIRDMAN

I föreställningar om manlig heterosexualitet, såsom de tar sig uttryck i visuell hårdpornografi, gör några motsägelsefulla aspekter sig gällande.

ESSAY

“**R**espect the cock”, mässar Tom Cruise i rollen som den karismatiska sexgurun för män i filmen *Magnolia* (1999). Han sammanfattar därmed en av de stora underliggande myterna om maskulin sexualitet – varat med ett nästan eget väsen vars vilja styr såväl kvinnor som män.

Till skillnad från kvinnlig sexualitet som ska förknippas med en mängd uttryck och koder – smekande händer, halvsänkta ögonlock, munnar, för att nämna några – är det könet, penisen, antingen direkt visad eller frammanad som bild genom associationer till fallosen som något hårt, styvt, upprest, som ska representera manlig sexualitet.¹ I denna specifika idé om penisens finner vi oss långt från det sköra, känsliga organet det är, mjukt och rundat (även i erogent tillstånd).

Föreställningar om penisens, och således om manlig sexualitet, som något separerat från mannen och från andra känslotillstånd utgör själva basen för vår tids föreställning-

ar och berättelser om manlig sexualitet. De går som en röd tråd i skämt, i klichéer, eller i betydligt allvarligare sammanhang som exempelvis förklaringar till övergrepp.

Här understryks ofta att könet är någonting utanför mannen, inte bara rent faktiskt, utan något med ett eget liv, ett eget personnamn (Petter-Niklas), en egen vilja som i bästa fall kan styras av den manliga individen men inte alltid (ett tema som den italienska författaren Alberto Moravia uttrycker i titeln *Jag och Han* från 1971).

Detta synsätt reducerar inte bara manlig sexualitet till penisen påpekar Richard Dyer (1985/1990), det kan också separera män från den egna sexualiteten eller skapa en känsla av alienation i den egna kroppen.²

Den manliga sexualitetskonstruktionen är å ena sidan knuten till kontroll (som ska vara ett manligt kännetecken) och å andra sidan upplevelsen av sexualitet som en okontrollerbar kraft. Stephen Frosh menar att sexualiteten bär på ett hot genom sin sammanlänkning med kroppen, med naturen och med ambivalensen inför det feminina:

This experience (of shame and obsession with sexual feelings) reflects a massive shaft of metaphorical connections linking the body, sex, nature, women and the fear of femininity. Constantly threatening to break up the tangled yet fragile structures of masculine identity [...]. (Frosh 1994: 104)

DEN MYSTISKA FALLOSEN

Föreställningar och uttryck för maskulin sexualitet fyller det offentliga livet i de mest skiftande former. I amerikanska träningsläger för soldater sjunger till exempel män: "This is my rifle [och håller upp vapnet], this is my gun [pekande på könet]; one s for killing, the other s for fun".³

Sexualitetens vikt för föreställningar om maskulinitet rymmer aspekter av manlighet överlag – initiativtagande, kontroll och handlingskraft – som är centrala för att denna koppling på något sätt ska fungera

och inte ses som oförståelig eller löjeväckande. Vad vi ser här är idén om penisen som *fallosen*, det erekta, stållädda (dödsbringande?) objektet. Fallos är ursprungligen det grekiska ordet för mannens lem men också för avbildningar av föremål som anses likna den (särskilt när det gällde dyrkandet av stenar eller statyer under Antiken). Inom den filosofiska och psykoanalytiska teorin står fallosbegreppet för något betydligt mer komplext. Jacques Lacan definierar fallosen som tecknet för makt och auktoritet och på samma gång något som är tomt på betydelse. Det falliska står för begäret efter det ouppnåeliga, det som måste vara dolt för att kunna vara auktoritärt. Begreppet "fallocentrism" har sedan av flera feminister kommit att beteckna den maskulina utgångspunkt som språket, symboler, definitioner och talet om sexualitet har.⁴

Fallosen är alltså en symbol för idéer och egenskaper vi lär oss koppla till maskulinitet. Fallosen är kraftfull och mäktig som symbol för maskulin sexualitet just för att den inte bara ses som en penis utan som en metafor för auktoritet, en bild av det mäktiga. Den både är och är inte penisen. Eller med Klaus Theweleits ord:

Det "jag" som kämpar om makten, det jag som konstitueras av att man inte är "därre", hyllar ständigt på nytt den fiktiva fallosen i höjden, den som ingen har men som förkroppsligas i statsmaktens organ – som måttstock för allt som görs, sägs och skrivs [...]. (Theweleit 1979/1995: 536)

Fallisk makt ska reflektera en manlig högre position i samhället. Den är något som inte kan ses eller tas på. Det finns en viss mystik och romantik i detta resonemang; fallosen som alla begär men som ingen verkligen kan äga eller ha, detta mycket mäktiga något som arbetar i världen, som får effekter men som inte kan ses – eller förstås. Den blir något som lyfts ut från män och samtidigt förklarar varför män är där de är.

Men om vi för tillbaka penisen till en fysisk nivå så är den trots allt bevis för maskulinitet. Även om den inte är fallosen har den blivit ett objekt sammankopplat med makt, eftersom de med makt i ett patriarkalt samhälle oftast har en penis, som Kibby och Costello uttrycker det.⁵ Och på det sättet hjälper den, i alla sina skepnader och metaforer, till att upprätthålla idén om att en viss maskulinitet, den som leder och styr, är förutbestämd till att göra det på grund av sin anatomi.

Flera forskare har visat bristen på överensstämmelse mellan fallosen som symbol (styv och mäktig) och det faktiska manliga könet.⁶ Ett sätt att hantera detta gap inom konsten har varit att i målningar, på statyer och så vidare, framställa det manliga könet som litet för att understryka att storleken inte spelar någon roll. Sambandet mellan maskulin sexualitet och fallisk auktoritet vilar istället på en symbolisk koppling, inte på en faktisk kroppslig liknelse. På det sättet kan penisens oavsett storlek och utseende upprätthålla en fallisk ordning – även om mäns oro för deras kön, både dess storlek och dess förmåga att fungera, genererar en hel industri av förlängning, förstoring och piller.

Fallosen är kraftfull och mäktig som symbol för maskulin sexualitet just för att den inte bara ses som en penis, utan som en metafor för auktoritet, för makt och mystik. Eller rättare sagt: fallosen är en typ av penis, den erekta, den hårda, den kraftfulla: den som ska liknas vid maskiner och vid vapen, den som "stöter" och "skjuter".

Detta har också betydelse för hur vi lär oss tolka och förstå penisens som den ständigt aktiva parten, den penetrerande. Det är i sig intressant hur stark denna koppling är, att den och inte vaginan är den som "gör". Den "går in" och i detta ska aktiviteten ligga medan vaginan "tar emot". Detta förhållande skulle naturligtvis, som Højgaard Cawood (2007) påpekar, kunna förstås tvärtom.⁷ När handen håller om ett glas ser vi handen som den "görande" och

inte glaset som det som håller handen. Det som omsluter skulle likaväl kunna tolkas som den "görande" parten, alltså vaginan som aktivt tar och håller penisens. Att detta är svårt att tänka visar hur stark den falliska idén är. Det är också intressant att en av de få myter där vaginan tilldelas en mycket kraftfull roll är som "vagina dentata", den tandbeklädda som slukar det som kommer in.

DEN SERIÖSE PENISEN OCH MASKINELL SEXUALITET

I hårdpornografi är penisens (hur vi än tolkar dess görande) dock allt annat än osynlig och sambandet med fallosen finns inte bara på en symbolisk nivå.

Den upplysta scenen som penisens här ska uppträda på för med sig ett behov av att säkra den som något spektakulärt och enastående, ständigt erekt (och ofta stor). Kring den alienerade penisens som Dyer talar om, återfunnen i många berättelser om manlig heterosexualitet, understryks också dess enorma betydelse för både kvinnor och män. Filmvetaren Peter Lehman pekar dock på en ny trend i hur detta organ presenteras i flera populära filmer under nittio-talet. Här är den varken humoristisk (alltså liten och därmed föremål för skämt) eller erekt (som i hårdpornografien), utan, som i filmen *Full Monty* (1997), själva filmens höjdpunkt – den *melodramatiska* penisens. Den melodram som omger penisens uppvisande syftar till att understryka dess status som unik och dess uppvisande som berättelsers klimax. Denna tendens, menar Lehman, kan förstås som en reaktion mot kvinnors ökade deltagande i samhället generellt, och inom tidigare manligt dominerade områden i synnerhet. Allt detta medför behovet av att säkra penisens betydelse – det som kvinnor inte har och aldrig kan få. Om den melodramatiska penisens är en teknik, ett sätt att synliggöra detta organ i populärkulturen utan att den ska förlora sin status, är hårdpornografien ett område där

den framställs som självklar, hyperseriös och av största vikt både för kvinnor och män.

I mycket heterosexuell hårdpornografi är den underliggande problematiken kring alienation och manlig sexualitet tydlig. Trots att kvinnor (och deras kön) tilldelas en framträdande visuell plats, handlar materialet till största delen om maskulinitet, om en sexualitet konstruerad i termer av distans och kontroll.

Hårdpornografi är en genre som kännetecknas av sina anspråk på realism och den är i den bemärkelsen lik dokumentärgenren. Som publik ska vi övertygas om att det vi ser faktiskt har hänt, att personerna faktiskt har sex med varandra. Bevisen för detta har sett olika ut vid olika tidpunkter. Fram till slutet av sjuttioalet var så kallade "meatshots" vanliga, män och kvinnor som låg ovanpå varandra, med könen i varandras kroppar. Med filmen *Långt ner i halsen* (1972), den första riktigt populära och socialt accepterade, hårdpornografiska filmen, syns en förändring. Här börjar den manliga utlösningen hyllas. Publiken får se inklipp från sprutande vulkaner, enorma fontäner och jordbävningar i samband med att filmens huvudperson får utlösning. Alltsedan dess är det "the cumshot" (eller "moneyshot" som branschen själv kallar dem, eftersom utlösning är det de manliga aktörerna får betalt för) som i ändlösa upprepningar avslutar bildserier och filmer. Detta står som det synliga beviset på mannens lust och det som etablerar händelsernas trovärdighet – att det vi ser verkligen har hänt. Till skillnad från denna synlighet är kvinnors lust inte lika enkelt bevisad. Deras njutning illustreras istället med ansiktsuttryck, poser och bodyranden i tal eller text.

På samma gång som hårdpornografi byggs på sin känsla av realism, är syftet det imaginära, att frammana ett fantasilandskap där alla typer av sex kan igångsättas var som helst med vem/vilka som helst. Basformeln för många hårdpornografiska filmer och bildberättelser är ofta likartad. Personer möts, det så kallade "dirty talk" börjar, un-

der vilket de flesta deltagare tar av sig kläderna (eller det mesta av dem), sedan utför kvinnan/kvinnorna ofta fellatio, inte sällan i utdragna scener med flera olika kameravinklar. Efter det sker ibland cunnilingus (under kortare tid), och sedan startar penetration, som avslutas med mannens utlösning.⁸ Det tal som ofta föregår själva sexakterna (i filmer) bygger ofta på att mannen säger vad kvinnan ska göra och kommer att tycka om att göra. Han talar sin lust snarare än visualiserar den med kroppen, eftersom hon ofta är i bild och illustrerar det han säger.

På ett plan är penisens hårdpornografins huvudperson och kvinnors lust kretsar kring hyllandet av detta organ som alltings början och slut. I texter och bilder beskrivs numer nästan genomgående penisens storlek, tillstånd och den njutning den ger kvinnor.⁹ Berättelserna handlar till största delen om var penis penetrerar (oralt, vaginalt, analt) och hur (hårt, rytmiskt, långsamt, länge) och vilka kvinnor som är lyckliga nog att få ta emot detta organ (skolflickor, oskulder, storbröstad). Kameravinkeln är i många standardscener, som vid fellatio, också en slags penisens "point of view". Vad som visualiseras är med andra ord en heterosexuell ideologi som säger att den sexuella akten startar med manlig erektion och avslutas med manlig ejakulation.

Det är det synliga uppvisandet, "cumshoten", som representerar klimaxen, inte samlag eller fellatio, vilket skulle göra penis och dess klimax osynlig. Vi kan förstå detta nästan tvångsmässiga uppvisande som att manlig orgasm absolut inte får ske utom synhåll för publiken. Detta uppvisande är inte i första hand där för kvinnornas skull. De kan, och ska, sällan se männen komma, eftersom det ofta sker på deras ryggar, ansikten eller bakdelar. Det är istället inför mannens egna och publikens ögon ejakuleringen äger rum. På detta sätt bildar "cumshoten" en form av sexuellt band mellan de manliga aktörerna och publiken.

De manliga aktörernas kroppar är emel-

lertid inte där för att visas upp på samma sätt som de kvinnliga. Ett vanligt argument är att hårdpornografiska bilder fragmenterar den kvinnliga kroppen och presenterar henne som enbart kön och bröst.¹⁰ Men detta är numer snarare utmärkande för hur den manliga kroppen visas i mycket hårdpornografi. Vad vi tillåts se är avpersonifierade muskulösa bringor, ben och könsorgan. Kroppsdelar som utstrålar aktivitet och kontroll. Mäns ansikten är ofta osynliga och utanför bilden. Det är vad män *gör* som är det centrala, inte hur de visar hur denna upplevelse känns. Detta till skillnad från kvinnor vars känslor inför det som pågår ljudligt och tydligt registreras. Mäns njutning ska förstås som en kontrollerad lust, bosatt i en kropp som inte ger sig hän. Han ska utföra och handla med en självbehärskning som sällan eller aldrig sviktar, medan hon förkroppsligar en mer okontrollerad lust, igångsatt av mäns kroppar (eller organ) och av själva kameran (teknologin).

Sexuell exhibitionism är ett återkommande tema och används ofta som förklaring till kvinnors deltagande på en pornografisk scen. Själva akten att bli fotograferad, att veta att män ser bilderna, ger tillfredsställelse och kameran framställs som en åtrådd fallossymbol, vilket ett axplock av rubriker visar: "Tills vidare fortsätter jag med modelljobbet och försöker förföra så många kameror som möjligt [...]" ; " Jag blir ordentligt upphetsad under fotograferingen men jag blir ännu kåtare när jag sedan ser bilderna i tidningarna och fantiserar om hur många killar som just då sitter och runkar till bilderna med mig...Wow!" ; " Jag kan få den ena orgasmen efter den andra när jag poserar framför kameran!" (*Fib aktuellt* 1995); "Jag hade inget emot att ligga naken i fotoateljéen" (*Lektyr* 2007).

Själva fotograferandet förklaras vara en källa till njutning, och inte sällan får publiken veta att fotosessionen avslutas med att fotografen och kvinnan har sex.

Den manliga betraktaren tilltalas ofta som en deltagande sexuell aktör, inte en

tjuvkikande voyeur. I texten sker detta via direkta uppmaningar, där han kan iklä sig rollen av den utförande, den aktiva, vilket alla uppmaningar som "Ring mig!" eller "Ta mig!" visar. Bilder följer samma uppmuntrande inbjudan. Med ansiktet vänt mot betraktaren, munnen öppen som tecken på tillgänglighet och lust ger kvinnor intryck av sexuell förväntan.

Njutningen av att se henne utmålas också som en del i njutningen att vara *med* henne.

Kameran är i mycket hårdpornografi ibland så nära det kvinnliga könet att den ger intryck av en medicinsk blick (något som förstärks av att könet nästan genomgående är rakat och synligt öppet.) Tittandets njutning förefaller mer och mer beroende av en nästintill imaginär fysisk beröring, en illusion om kroppslig intimitet. Modellerna erbjuder inte bara sina kroppar att beses utan också att intas. Särade ben, svankande ryggar och upplyfta bakdelar ut mot publiken utlovar en plats där betraktaren kan kliva in. Detta uppöppnande av kroppen för (symbolisk) penetration och den exhibitionistiska njutning det ska signalera, kan ses som ett sätt att försäkra både betraktarens "rätt" att se och att inta, att få vara där. Det är just de ställen på kroppen där penis kan komma in som lyfts fram mot kameran. Hon kommer med andra ord betraktaren till mötes, ger honom möjligheten att leva ut i henne (få utlösning).

Kvinnors blickar är nästan ständigt riktade ut mot betraktaren, även där det kräver nästan akrobatisk vighet. Mäns blickar är i sin tur sällan vända mot kameran. De etablerar inte en personlig relation till betraktaren. Istället är de genitala och riktade mot könet, det egna eller hennes. Att män så sällan i hårdpornografiska bilder möter våra blickar är av stor vikt för de föreställningar om maskulinitet som levereras. För att förstå vad dessa blickar 'säger' får vi se vad de inte säger, med andra ord vad en direkt ögonkontakt här skulle kunna medföra. Utbytet av blickar mellan män anses

kunna innebära ett igenkännande av en delad sexualitet, ett tecken på ett homosexuellt identitetsutbyte, genom att antyda den visuella kontakt som finns i flirtandet och letandet efter andra män.¹¹ Ögonkontakten mellan män och de manliga aktörerna ska därför aldrig vara så direkt att den stör den dominanta blicken som förespråkar en heterosexuell identitet. Men att söka förstå dessa bilder enbart i termer av homosexualitet eller inte är alltför begränsat. Pornografiska bilder spelar upp en scen byggd på föreställningar om en gemensam, delad maskulin sexualitet i förhållande till kvinnor. Det är därför inte en homosexuell utan snarare en heterosexuell igenkännelse som skapas, där det manliga organet och dess presterande ska förena alla män och presentera manlig sexualitet som fallisk och likadan.¹²

Medan kvinnors sexualitet placeras i hela kroppen, ja, hela deras person är sex, är den sexuella upplevelsen hos män 'utanför' honom själv. Den delade gemensamma sexualitet män ska känna igen sig i är den mer eller mindre maskinella, uppbyggd kring alienation, distans och kontroll. En sexualitet där de flesta synliga tecken på lust, vid sidan av ejakulering, är bannlysta. Man kan därmed förstå avsaknad av känslouttryck och ögonkontakt som tecken på en maskulinitet fylld av självkontroll, ett tecken på att detta är kroppen som behärskar lusten.

Kvinnorna är till skillnad från männen, sällan helt nakna, vilket visar kläders pornografiska funktion. Det är alltid samma typ av kläder som används: bh, spetstrosor, lårstrumpor, skor med höga klackar och smycken, främst pärlhalsband. Med sin repetitiva förekomst verkar plaggen inte bara associeras med den kvinnliga kroppen, de förutsätts fungera känslomässigt och representera åtrå och önskningar för betraktaren. Kläder och smycken figurerar även som statussymboler kopplade till välstånd: pärlhalsband och underkläder av blankt dyrt material. Även de miljöer som kvinnor i hårdpornografi är placerade i – slottsliknande

parker med fontäner, privata swimmingpooler eller dyrbara soffor och sängar – för tankarna till välbeställdhet.

Med hjälp av dessa associationer placeras kvinnor i en tillvaro som inte störs av andra plikter än njutningen av sexuella utforskningar. Här finns också en tydlig klassaspekt där pornografins kvinnor ska representera ett slags överklass som görs tillgänglig för publiken: "Dom superrika tjejerna som du kan ragga upp!" (*Lektyr* 2007). Män deltar mer som tillfälliga besökare i denna luxuösa värld. Deras nakenhet understryker en kropp som fysiskt presterar. Denna muskulösa nakenhet visar också mannen av folket som jobbar och tillfredsställer med sin kropp (den som är sig själv nog.) Utifrån ett publikperspektiv kan detta förstås som att läsaren antingen kan identifiera sig med en mindre välbeställd, arbetande klass, eller som att även kvinnor med status och pengar är tillgängliga. Deras ekonomiska, sociala klass är ointressant – de är ändå sina kroppar först och främst. Och denna kropp behöver en man.

Den fragmenterade manskroppen och den mer i helhet uppvisade kvinnan skapar ett scenario där mäns lust riktas mot en viss kvinnlig estetisk typ, en viss kropp, ett visst utseende. Kvinnors begär är mer diffust och framför allt riktat mot alla män. Oavsett utseende, ålder, klass och ekonomisk status är Han begärd – bara Han har ett fungerande kön. Även om potensfrågor inte diskuteras i hårdpornografiskt material (med undantag för en period på sjuttioalet), finns de som en underliggande, outtalad fond i berättelserna, eller snarare det man ständigt talar emot – ordlöst av män och ljudligt av kvinnor. Det är som om den självtillräcklighet som ska kopplas till maskulin sexualitet inte nog kan understrykas. Man kan därför se de närmast maniska upprepningarna av uppvisade utlösningar som att manlig potens (liksom maskuliniteten själv) alltid måste bevisas och försäkras, och hela tiden knyts till könet. Detta medför att hyperpenetrering ständigt hyllas, både i

bild och text, som kvinnors enda väg till njutning och mäns enda funktion.

Penetreringsmodellen levereras som en friktionsfri mall där allt missnöje mellan könen är bortblåst och där kvinnor når tillfredsställelse enbart med hjälp av män. Den löser också spänningen mellan könen genom att försäkra att detta är vad kvinnor egentligen vill. Och den enda som kan tillhandahålla det är män – om de kan prestera. För män kan detta naturligtvis skapa oro inför att ha ett organ som inte orkar göra det den ska. Den kör av kvinnor som unisont försäkrar att det här är precis vad de vill ha, visar dock en mycket bekräftande självbild för en manlig publik.

Williams (1990) menar att hårdpornografi kan förstås som en slags heterosexuell "pornotopia". Problem mellan könen får i denna, för män, bekräftande frizon sin lösning. Och man är böjd att hålla med.

Detta ständiga utropande (nästan vrålande) och lovsjungande från kvinnor kring mäns organ – hur gott det smakar, hur skönt det är, att man aldrig kan få nog – kan kanske bara förstås i hela sin bejakande form om vi försöker tänka oss det motsatta. En miljardindustri av bilder och texter där män unisont prisar vaginans lov, dess utseende, form, smak och hur svårt de har att klara sig utan den, och att ingenting ger dem större tillfredsställelse än att få visa upp sig inför kvinnors upphetsade blickar.

KROPPEN SOM INTE ÄR

Frånvaron av känslouttryck, och en mer mekanisk uppvisning av manlig sexualitet, kan även ses som del av den maskulina kroppens behov av att upprätthålla idén om en egen unik essens. Att ha kontroll över sin kropp är en paradox inom hårdpornografin. Här, om någonstans, förväntas den ge efter för njutning, att sträva mot lusten att förlösa sexuell spänning. Men män är som sagt så mycket mer än sina kroppar. Vad som bestämmer dem är inte något som kan reduceras till kroppen, eller till en njut-

ning som tar kontroll över kroppen. Det manliga sexuella drama som blir så uppenbart i mycket hårdpornografi rör frågor om hur män besitter sexuell begär samtidigt som de kontrollerar detta begär, hur de både är kropp och förnekar denna position. Ett sätt att dölja eller hantera denna motsättning är att placera det begär som transformerar kroppen i en annan kropp än den manliga.

Även om alla män inom hårdpornografin är reducerade till en serie kroppsdelar är detta än mer utmärkande för svarta män. De representeras vanligen som de mest kroppsliga och sexuella männen av dem alla, utifrån myten om deras enorma kön. En Google-sökning på termen "black men" resulterar exempelvis i pornografiska bildsidor såsom "Penisbot". Termen "white men" handlar istället om berömda vita mäns politiska uttalanden (och regissören Michael Moores film *Stupid white men*).

I en av de mest säljande hårdpornografiska tidningarna i världen, den amerikanska *Hustler*, syns svarta män återkommande i de tecknade serierna, där de beskrivs som sexuell aggressiva och hotande främst för vita kvinnor vars underliv inte klarar av deras stora kön. Eller som beskrivningen av en filmen *2 Big 2 B True*, på en pornografisk topplista deklarerar: "These ladies loves to suck the magic meat missiles", illustrerad med en bild av en vit kvinnas ansikte nästan helt skymt bakom två svarta penisar.¹³

Men även om svarta män framställs som mer kroppsliga än vita män är de båda förenade i den hyperfalliska pornografiska idén, och förenade i hur de framställs i relation till kvinnor. Deras känslouttryck är kontrollerade, deras kroppar muskulösa och på det sättet avskilda, intakta i förhållande till den feminina kroppen.

FRÅNVARANDE BEGÄR?

Men vad finns egentligen bakom den seriösa penisen och den kontrollerade manliga kroppen i hårdpornografin?

Å ena sidan är penis hela tiden bejakad, såsom beskrivits ovan, å andra sidan illustrerar den en relativt frånvarande manlig heterosexualitet. I mycket hårdpornografi är män såväl i bilder som texter tysta – efter sitt inledande mer okroppsliga “dirty talk”. De är om något rytm och erektion. Den som artikulerar, låter och säger vad hon vill, är kvinnan. Vi kan naturligtvis se det som att detta bekräftar en fallisk ordning, det vill säga att han ger henne vad hon ‘saknar’, men det visar samtidigt att den sexuella njutningen är något han är utesluten från. Och även om han utför, penetrerar och hon tar emot, är män i detta scenario förvånansvärt passiva. De visar inte någon motivation för sitt handlande – förutom att ge henne vad hon ‘vill ha’ – och verkar därmed alienerade från sin egen lust. I texter framställs mannen och hans begär inte som ett aktivt subjekt utan som mer underställd pornografins lagar. Män ger kvinnor vad kvinnor vill ha: “Jag gav henne” är en standardfras.

Detta givande är naturligtvis på ett sätt en aktiv handling, men det visar samtidigt på det motsatta – en passivitet, där den som tar emot är den aktiva, som har uttryckt vad som ska ‘ges’. Kvinnor är i den betydelsen alltid aktiva i det att de uttrycker sitt begär, vad de vill och hur (även om det är att bli tagen och dominerad). Och deras är ett begär som blir högljutt tillfredsställt till skillnad från mäns tysta sprutande och sammanbitna eller osynliga ansikten.

Pornografen uttrycker, menar vissa, en idé om kvinnlig njutning baserad på och mätt efter mäns lustar och den falliska ordningen.¹⁴ Men om den bild av män och manlig sexualitet som framställs i mycket hårdpornografi ska tala om en fallisk manlighet, är denna nästan ljudlös och spårlös. Män framstår på flera sätt som lustens statister.

Förvisso kan detta ses som belägg för tesen att det enda hårdpornografi visar är kvinnan som produkten av, och uttrycket för, en manlig fantasi om det egna jaget,

där kvinnor på olika sätt upprepar: “Ingen gör det bättre än du, baby!” Om detta stämmer är det i så fall en fantasi där det manliga jaget är förvånansvärt frånvarande som just ett jag.

Det är frestande att istället se det som ett uttryck för den dubbelhet av rädsla och längtan inför det feminina som finns inbyggd i hypermaskuliniteten. Den förening som i den ‘verkliga’ världen kan upplevas som ett hot, en upplösning av jaget då maskulinitet skapas genom separerandet från det feminina, får ett utlopp i hårdpornografen. Eftersom kvinnor är dem som uttrycker njutning med starka känslor, (via ansiktsuttryck, texter och tal), får de också tillgång till en sexuell njutning som män inte har enligt hårdpornografins manuskript. Detta kan göra dem till symboler för både längtan, frustration och avund. Den tystnad, både bokstavligt och symboliskt, som omgärdar maskulin sexualitet i mycket hårdpornografi ska visa maskulinitet som det autonoma, det kontrollerade och styrande. Men det får som en paradoxal konsekvens att egentligen visa de båda könen som ett: det feminina. Genom att placera den utlevande bilden av sexualitet i den feminina kroppen och samtidigt göra den maskulina tyst och mer uttryckslös, blir det den förstnämnda som ska förmedla bådast lust.

Det kan ses som uttryck för det totala uppgåendet i den feminina kroppen, där både längtan efter förening och den ‘förbjudna’ identifikationen med det feminina sammanförs. Kanske är hårdpornografen en legitim plats för denna (undertryckta) längtan eftersom den, nästan övertydligt, försäkrar oss om att kvinnor är beroende av män, och inte män av kvinnor.

Mäns beroende av kvinnor finns dock både på en berättelsenivå – om vi hade två tysta sammanbitna individer är det troligt att mycket av den pornografiska lockelsen skulle försvinna – och på en symbolisk nivå, eftersom han inte förefaller kunna uttrycka sin sexualitet förutom via henne.

Och ju tystare män har blivit i hårdpor-

nografin desto mer frenetiskt arbetar penis, och desto mer avskild från den manliga kroppen visas den. Reducerandet av manlig sexualitet till penis hotar också att göra mannen helt frånvarande – eller onödig? Ett exempel på detta är Internetsajten “fuckingmachines.com”. Här är penis träd på diverse maskiner vilka penetrerar kvinnor (se bild). Det är den ultimata bilden av alierad manlig sexualitet där mannen är helt ersatt av sitt kön.¹⁵

I den pornografi som här har tagits upp – och som jag menar är typisk för heterosexuell mainstream hårdpornografi – är manlig sexualitet reducerad till en frenetiskt arbetande penis, som verkar göra allt för att leva upp till den fallosmyt som utanför hårdpornografins väggar blir alltmer ifrågasatt. Hårdpornografi där kvinnor och män förekommer tillsammans riskerar alltid att synliggöra ambivalenser, därför att den manliga kroppen och begäret faktiskt visas upp, och riskerar att uppfattas på ett annat sätt än vad som kanske är tänkt.

I försöken att visa manlig sexualitet som helt frånskild det feminina, som kontrollerad och oberoende, blir den hypermaskulina fallosiden som en karikatyr av sig själv. Den makt och auktoritet som ska associeras till mannen och hans kön blir uppblåst till sådana proportioner att den nästan helt försvinner. Kvar blir istället bara en ihålig man som inget är utan den feminina kroppen och den känslösa sexualitet som hon tilldelas.

Att, som ofta görs, se hårdpornografins framställning av det feminina som uttryck för patriarkal makt och begär är därför att se denna maskulinitet *just så som den vill bli sedd*: som fullkomlig, aktiv och självklar. Istället, menar jag, ser vi här flera av de motsättningar som fyller heterosexuell maskulinitet, som det komplicerade förhållandet mellan begär och den manliga kroppen, mellan kontroll och alienation, mellan längtan efter och förakt inför det feminina.

NOTER

1. Richard Dyer (1985/1990).
2. Jfr. Richard Dyer (1993).
3. I Joshua Goldsteins, *War and Gender* (2001) och Susan Jeffords, *The Remasculinization of America: Gender and the Vietnam War* (1989) diskuteras kopplingar mellan maskulinitet och krig.
4. Se Jacques Lacan (1958/1982) samt Betsy Wearing (1996) och Luce Irigaray (1985).
5. Marjorie Kibby & Bridgid Costello (1999).
6. Bland många Abigail Solomon-Godeau (1997) och Marjorie Kibby & Bridgid Costello (1999). Andra orsaker som gör det svårt att visa upp penis i vår kultur är att kvinnor kan jämföra mäns kön samt att det kan skapa ångest för homofobiska män som kan fascinerats av att titta på den.
7. Sara Højgaard Cawood (2007).
8. Se Chris Nagel (2002).
9. Se till exempel två av de mest besökta Internetsajterna för pornografiskt material i Sverige, www.pornportal.com och www.internetporr.com.
10. Se bland annat Kaite Berkeley (1995), Annette Kuhn (1985) och Andrea Dworkin (1994/2000).
11. Jfr. Frank Mort (1996).
12. Richard Dyer (1985) menar att även mycket pornografi för homosexuella män uppvisar denna idé om manlig sexualitet som målinriktad – om att vara den tagande och att ejakulera synligt.
13. Se www.usvideo.se.
14. Ett resonemang som finns bland annat hos Luce Irigaray (1985), Andy Moe (1985/1990), Linda Williams (1990), Andrea Dworkin (1994/2000) och Annette Kuhn (1985).
15. Pornografins innehåll blir naturligtvis präglat av Internet, eftersom det innehållsmässigt alltid är beroende av det medium där den förekommer. På Internets kommersiella porrsajter är den visuella pornografin ofta dragen till sin mest naturalistiska spets, helt utan berättelser och sammanhang och helt upphängd kring penis och dess ‘göranden’ i vaginan.

LITTERATUR

- Berkeley, Kaite (1995): *Pornography and Difference*. Indiana University Press, Bloomington.
- Dworkin, Andrea (1994/2000): *Against the Male Flood. Censorship, Pornography, and Equality*, in Drucilla Cornell (ed.): *Feminism and Pornography*. Oxford University Press, Oxford.
- Dyer, Richard (1985): *Male Gay Porn*, in *Jump Cut* 1985/30.

- Dyer, Richard (1985/1990): *The matter of Images. Essays on representation*. Routledge, London.
- Dyer, Richard (1997): *White: Essays on Race and Culture*. Routledge, London.
- Frosh, Stephen (1994): *Sexual Difference: Masculinity and Psychoanalysis*. Routledge, London.
- Goldstein, Joshua (2001): *War and Gender: How Gender Shapes the War System and Vice Versa*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hirdman, Anja (2002): *Tilltalande bilder. Genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib aktuellt*. Atlas, Stockholm.
- Hojgaard Cawood, Sara (2007): *Velkommen til Pussyland. Unge positionerar sig i et seksualiseret medielandskab*. University of Aarhus, Köpenhamn.
- Irigaray, Luce (1985): *Speculum of the Other Woman*. Cornell University Press, Ithaca.
- Jeffords, Susan (1989): *The Remasculinization of America: Gender and the Vietnam War*. Indiana: Indiana University Press, Bloomington.
- Kibby, Marjorie & Costello Brigid (1999): Displaying the Phallus: Masculinity and the Performance of Sexuality on the Internet, in *Men and Masculinities 1999/XX*.
- Kuhn, Annette (1985): *The Power of the Image. Essays on Representation and Sexuality*. Routledge, London.
- Lacan Jacques (1958/1982): The Meaning of the Phallus, in Juliet Mitchell & Jacqueline Rose (red): *Feminine Sexuality*. Macmillan, London.
- Lehman, Peter (2001): Crying over the melodramatic penis: Melodrama and nudity in films of the 90s, in Peter Lehman (ed): *Masculinities, Bodies Movies, Culture*. Routledge, New York.
- Mort, Frank (1996): *Cultures of Consumption: Masculinities and Social Space in Late Twentieth-century Britain*. Routledge, London.
- Moyer, Andy (1985/1990): *The Sexuality of Men*. Pluto Press, London.
- Nagel, Chris (2002): Pornographic Experience, in *Journal of Mundane Behavior 2002/1*.
- Solomon-Godeau, Abigail (1996): The Other Side of Venus. The Visual Ecoomy of Feminine display, in Victoria de Grazia & Ellen Furlough (red): *The Sex of Things: Gender and Consumption in Historical Perspective*. University of California Press, Berkeley.
- Solomon-Godeau, Abigail (1997): *Male Trouble: A Crisis in Representation*. Thames & Hudson, London.
- Theweleit, Klaus (1979/1995): *Mansfantasier*. Brutus Östling, Stockholm.
- Wearing, Betsy (1996): *Gender: The Pleasure and Pain of Difference*. Longman, Melbourne.
- Williams, Linda (1990): *Hardcore: Power, Pleasure and the "frenzy of the visible"*. Pandora Press, London.

SUMMARY

This article discusses different features of heterosexual hardcore pornography from the perspective of heterosexual masculinity and embodiment by studying the position of the phallus and the male body in some hardcore magazines and films. It takes its starting point from notions of the problematic relationship between the depiction of the male body and desire, arguing that different visual techniques are used in sexual settings in order to maintain the status of the male (primarily white) body and the penis as being particular, and distinct from other bodies. These more or less hysterical techniques however points to a rather contradictory conception of male heterosexuality as drained of active desire.

Anja Hirdman, ph.d., Lektor, Institutionen för Journalistik, medier och kommunikation (JMK), Stockholms universitet

Artiklen bygger på et afsnit i Anja Hirdmans nye bog: *Den ensamma fallosen*, 2008